

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

МАМАТОВА Зульфія Раїсівна

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕСПЕЧЕННЯ В СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТІ

**Методичні рекомендації до практичних занять і виконання
самостійної роботи з навчальної дисципліни
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності А 6 Спеціальна освіта (Логопедія)**

УДК 376.3

*Рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
Імені К. Д. Ушинського» (протокол № 15 від 25 червня 2026 року)*

Рецензенти:

Омельченко І. М., доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка.

Колбіна Л. А., доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки, психології і педагогічних інновацій Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Маматова З. Р. Соціально-правове забезпечення в спеціальній та інклюзивній освіті : методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності А6 Спеціальна освіта (Логопедія). Одеса : Університет Ушинського, 2026. 39 с.

Методичні рекомендації розроблено відповідно до освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта (Логопедія)» першого (бакалаврського) рівня спеціальності А6 Спеціальна освіта (Логопедія) спеціалізації А6.01 Логопедія та робочої програми з навчальної дисципліни «Соціально-правове забезпечення в спеціальній та інклюзивній освіті» з метою посиленої ефективності підготовки майбутніх фахівців-логопедів. Подано анотацію дисципліни, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, рекомендовану літературу, вимоги до знань і вмінь здобувачів, набутих у процесі вивчення дисципліни.

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни.....	4
Анотація навчальної дисципліни.....	5
Плани практичних занять.....	9
Теми для наукових (творчих, ІНДЗ) робіт.....	34
Критерії оцінювання.....	35
Рекомендована література.....	38

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 4	Галузь знань А Освіта/Педагогіка	Статус дисципліни: Вибіркова	
		Мова навчання: українська	
Змістових модулів – 2	ОПП «Спеціальна освіта» Спеціальність А6 Спеціальна освіта (Логопедія)	Рік підготовки:	
		3-й	3-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: - есе (тези)	ОПП «Спеціальна освіта» Спеціальність А6 Спеціальна освіта (Логопедія)	Семестр	
		8-й	8-й
Загальна кількість годин - 120	ОПП «Спеціальна освіта» Спеціальність А6 Спеціальна освіта (Логопедія)	Лекції	
		16 год.	4 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Рівень здобуття вищої освіти: перший (бакалаврський)	Практичні, семінарські	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		76 год.	110 год.
		Індивідуальні завдання:	
-	-		
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - аудиторних занять: самостійна робота - 40: 60%

для заочної форми навчання - аудиторних занять: самостійна робота - 11: 89%

Навчальна дисципліна «Соціально-правове забезпечення в спеціальній та інклюзивній освіті» є важливою складовою професійної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності А6 Спеціальна освіта (Логопедія) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Вивчення дисципліни спрямоване на формування у майбутніх фахівців системи знань про соціальні, правові, організаційні та педагогічні механізми забезпечення прав осіб з особливими освітніми потребами, створення умов для їхньої успішної соціалізації, навчання, розвитку та інтеграції в суспільство.

У процесі вивчення дисципліни студенти ознайомлюються з теоретичними засадами соціального захисту та правового забезпечення осіб з особливими освітніми потребами, сучасними підходами до реалізації державної соціальної політики у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, міжнародними стандартами захисту прав людини та особливостями їх імплементації в освітню систему України. Особлива увага приділяється вивченню міжнародних документів, які визначають принципи рівності, недискримінації, доступності та інклюзії, а також аналізу зарубіжного досвіду організації соціально-правового захисту дітей і дорослих з особливими освітніми потребами.

Зміст дисципліни охоплює історичні аспекти становлення системи соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами, еволюцію суспільних підходів до проблем інвалідності та розвитку інклюзивної освіти, сучасні тенденції реформування освітньої та соціальної політики в Україні. Значна увага приділяється аналізу нормативно-правової бази, що регулює діяльність закладів спеціальної та інклюзивної освіти, забезпечує право на освіту, соціальний захист, реабілітацію та участь осіб з особливими освітніми потребами в суспільному житті.

У межах дисципліни розглядаються законодавчі механізми реалізації права на освіту дітей та молоді з особливими освітніми потребами, діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, інклюзивно-ресурсних центрів, соціальних служб та громадських організацій, які беруть участь у забезпеченні комплексної підтримки осіб з особливими освітніми потребами та їхніх сімей. Особливе місце займають питання міжвідомчої взаємодії, організації психолого-педагогічного супроводу, соціальної підтримки сімей та забезпечення безперервності освітнього маршруту особи від раннього втручання до професійної інтеграції.

Важливим напрямом вивчення дисципліни є формування у студентів навичок правового аналізу професійних ситуацій, пов'язаних із забезпеченням прав осіб з особливими освітніми потребами. Майбутні фахівці навчаються застосовувати норми чинного законодавства під час вирішення практичних завдань, аналізувати випадки порушення прав дітей та молоді, визначати механізми їх захисту та відновлення, взаємодіяти з батьками, представниками соціальних служб, органами управління освітою та іншими суб'єктами системи соціального захисту.

Практична складова дисципліни передбачає аналіз нормативно-правових документів, розв'язання ситуаційних завдань, моделювання професійних кейсів, підготовку аналітичних матеріалів, участь у дискусіях та круглих столах щодо актуальних проблем соціально-правового забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти. Це сприяє розвитку професійного мислення, правової культури, навичок критичного аналізу та прийняття обґрунтованих рішень у сфері спеціальної освіти.

Вивчення дисципліни спрямоване на формування у майбутніх фахівців професійних компетентностей, необхідних для здійснення освітньої, корекційно-розвиткової, консультативної, організаційної та правозахисної діяльності в умовах спеціальної та інклюзивної освіти. Отримані знання та практичні вміння забезпечують готовність випускників до ефективної роботи з особами з особливими освітніми потребами та їхніми сім'ями, сприяють формуванню гуманістичного світогляду, соціальної відповідальності та професійної етики майбутнього фахівця спеціальної освіти.

Метою вивчення дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системи знань про соціально-правові основи функціонування спеціальної та інклюзивної освіти, розвиток здатності застосовувати нормативно-правові акти у професійній діяльності, забезпечувати захист прав осіб з особливими освітніми потребами та здійснювати ефективну взаємодію з усіма учасниками освітнього і соціального середовища.

Завдання дисципліни «Соціально-правове забезпечення в спеціальній та інклюзивній освіті»:

- формування цілісного уявлення про соціально-правові засади функціонування системи спеціальної та інклюзивної освіти в Україні;
- засвоєння основних понять і категорій у сфері соціального захисту та правового забезпечення осіб з особливими освітніми потребами;
- ознайомлення із міжнародними стандартами у сфері захисту прав осіб з інвалідністю та особливими освітніми потребами, а також із механізмами їх імплементації в національне законодавство;
- розкриття особливості державної політики України у сфері спеціальної та інклюзивної освіти та соціального захисту осіб з інвалідністю;
- формування знань про нормативно-правову базу, що регулює організацію інклюзивного навчання, діяльність інклюзивно-ресурсних центрів та інших суб'єктів системи підтримки;
- розвинути навички аналізу практичних кейсів щодо порушення прав дітей та дорослих з особливими освітніми потребами та визначення шляхів їх правового захисту;
- сформуванню розуміння механізмів міжвідомчої взаємодії у системі освіти, соціального захисту та охорони здоров'я;
- формування готовності до участі у правозахисній, консультативній та соціально-педагогічній діяльності щодо підтримки осіб з особливими освітніми потребами та їхніх сімей;

- формування гуманістичних цінностей, принципів інклюзії, недискримінації, рівності можливостей та поваги до людської гідності у професійній діяльності.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- теоретичні та нормативно-правові засади функціонування системи спеціальної та інклюзивної освіти в Україні;
- основні поняття і категорії: «особливі освітні потреби», «інклюзивне навчання», «соціальний захист», «соціальний супровід», «безбар'єрність», «недискримінація», «рівний доступ до освіти»;
- міжнародні стандарти у сфері прав людини, права дитини та осіб з інвалідністю (Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, Конвенція ООН про права дитини тощо);
- законодавчу та нормативно-правову базу України щодо організації інклюзивного навчання та спеціальної освіти;
- структуру системи соціального захисту осіб з інвалідністю та дітей з особливими освітніми потребами;
- моделі соціально-правового захисту осіб з інвалідністю в Україні та за кордоном;
- принципи організації психолого-педагогічного та соціального супроводу осіб з особливими освітніми потребами;
- основи захисту прав дитини в освітньому середовищі та механізми попередження дискримінації.

вміти:

- аналізувати нормативно-правові акти у сфері спеціальної та інклюзивної освіти та застосовувати їх у професійній діяльності;
- виявляти порушення прав дітей з особливими освітніми потребами в освітньому процесі та визначати можливі шляхи їх правового захисту;
- застосовувати знання міжнародних і національних стандартів для оцінки ефективності інклюзивної практики;
- аналізувати практичні ситуації (кейси) у сфері освіти та соціального захисту та приймати обґрунтовані професійні рішення;
- здійснювати порівняльний аналіз зарубіжного та українського досвіду організації інклюзивної освіти;
- організовувати взаємодію між закладом освіти, сім'єю, інклюзивно-ресурсним центром та соціальними службами;
- аргументовано висловлювати професійну позицію щодо проблем інклюзивної освіти, спираючись на законодавство та наукові джерела;
- використовувати правові механізми для захисту інтересів дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей у професійній діяльності.

Опановуючи зміст навчальної дисципліни здобувач повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності:

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову

роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;

- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;

- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;

- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

Нормативно-правова основа курсу:

Конституція України, стаття 53, яка гарантує право кожного громадянина на освіту.

- Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р., який визначає право осіб з особливими освітніми потребами на освіту та регламентує організацію інклюзивного навчання.

- Закон України «Про повну загальну середню освіту» № 463-IX від 16.01.2020 р.

- Закон України «Про дошкільну освіту» (зі змінами).

- Закон України «Про вищу освіту».

- Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», який визначає систему медичної, фізичної, психолого-педагогічної та соціальної реабілітації осіб з інвалідністю.

- Закон України від 06.09.2018 № 2541-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з ООП до освітніх послуг»

- Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» № 875-XII від 21.03.1991

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В СИСТЕМІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА ДЕРЖАВНІЙ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИЦІ

Теоретичний блок (теми лекції)

Тема 1. Соціально-правові засади забезпечення прав дітей з особливими освітніми потребами в Україні.

Розкривається значення та актуальність соціально-правового забезпечення осіб з особливими освітніми потребами в сучасному українському суспільстві. Аналізуються основні поняття, принципи та завдання державної політики у сфері спеціальної та інклюзивної освіти. Розглядаються права дітей з особливими освітніми потребами на освіту, соціальний захист та рівний доступ до суспільних благ. Особлива увага приділяється ролі фахівців спеціальної освіти у забезпеченні реалізації цих прав.

Тема 2. Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами.

Тема присвячена вивченню міжнародних документів, що регулюють права осіб з інвалідністю та особливими освітніми потребами. Аналізуються положення Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, Конвенції про права дитини, Саламанкської декларації та інших міжнародних актів. Розглядаються моделі інклюзивної освіти та соціального захисту в країнах Європейського Союзу та Північної Америки. Визначаються перспективи використання зарубіжного досвіду в українській освітній практиці.

Тема 3. Історичні аспекти становлення системи соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами в Україні.

У темі висвітлюються основні етапи розвитку державної політики щодо осіб з особливими освітніми потребами в Україні. Аналізуються зміни суспільних підходів до навчання, виховання та соціальної підтримки дітей з порушеннями розвитку. Розглядається становлення мережі спеціальних закладів освіти та формування нормативно-правового забезпечення їх діяльності. Особлива увага приділяється переходу від медичної до соціальної та інклюзивної моделей підтримки.

Тема 4. Сучасні тенденції та майбутнє розвитку системи соціально-правового захисту в спеціальної та інклюзивної освіти.

Розкриваються сучасні напрями реформування системи спеціальної та інклюзивної освіти в Україні. Аналізуються процеси децентралізації, розвитку інклюзивно-ресурсних центрів, удосконалення механізмів міжвідомчої взаємодії та підтримки сімей дітей з особливими освітніми потребами. Розглядаються актуальні виклики та проблеми реалізації інклюзивної політики. Визначаються перспективні

напрями розвитку соціально-правового захисту відповідно до європейських стандартів.

Практичне заняття № 1. (2 години)

Семінар-практикум : Права дітей з особливими освітніми потребами як об'єкт соціально-правового захисту

Питання для обговорення:

1. Поняття та класифікація особливих освітніх потреб.
2. Основні права дитини в контексті міжнародного та національного законодавства.
3. Право на освіту як складова прав людини.
4. Принципи забезпечення рівного доступу до освіти.
5. Соціальний захист дітей з особливими освітніми потребами.
6. Роль держави у забезпеченні прав дітей з ООП.
7. Проблеми реалізації прав дітей з ООП в умовах сучасної України.

Методичні вказівки. Під час підготовки до заняття студентам необхідно детально опрацювати нормативно-правову базу України у сфері захисту прав осіб з особливими освітніми потребами, зокрема положення Конституції України, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», а також підзаконні нормативні акти, що регулюють організацію інклюзивного навчання та діяльність інклюзивно-ресурсних центрів. Важливо звернути увагу на взаємозв'язок міжнародних документів у сфері прав людини з національним законодавством та простежити механізми їх імплементації в освітню практику України.

Особливу увагу слід приділити вивченню базових категорій та понять, які є основою сучасної системи спеціальної та інклюзивної освіти: «особливі освітні потреби», «інклюзія», «інклюзивне освітнє середовище», «розумне пристосування», «універсальний дизайн в освіті», «соціальний захист», «соціальний супровід», «безбар'єрність», «недискримінація», «рівність можливостей» та «найкращі інтереси дитини». Студенти повинні не лише знати визначення зазначених понять, але й розуміти їх практичне значення для організації освітнього процесу та забезпечення ефективної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

У процесі роботи необхідно сформувати вміння аналізувати правові норми та встановлювати їх практичне значення для діяльності педагогічних працівників, асистентів учителів, логопедів, психологів, соціальних педагогів та інших фахівців,

залучених до організації інклюзивного навчання. Студенти повинні навчитися визначати права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, аналізувати механізми забезпечення права на освіту та виявляти можливі порушення законодавства у сфері освітньої діяльності.

Під час підготовки рекомендується використовувати метод аналізу конкретних ситуацій (case-study), який передбачає розгляд реальних або змодельованих випадків порушення прав дітей з особливими освітніми потребами. Необхідно визначати юридичну сутність проблеми, аналізувати причини її виникнення, встановлювати нормативно-правові підстави для захисту прав дитини та пропонувати алгоритми вирішення ситуації відповідно до чинного законодавства України. Особливу увагу слід звернути на питання доступності освітнього середовища, організації психолого-педагогічного супроводу, забезпечення корекційно-розвиткових послуг та взаємодії закладу освіти з батьками й фахівцями інклюзивно-ресурсного центру.

У ході дискусії студенти повинні демонструвати вміння аргументовано висловлювати власну позицію, спираючись на норми законодавства, міжнародні стандарти у сфері захисту прав людини та сучасні наукові підходи до розвитку інклюзивної освіти. Важливо навчитися порівнювати різні точки зору щодо шляхів удосконалення системи соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами, критично оцінювати існуючі проблеми та пропонувати конструктивні шляхи їх вирішення.

Особлива увага під час заняття приділяється формуванню професійної готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до правозахисної діяльності. Студенти повинні усвідомити власну відповідальність за дотримання прав дитини, забезпечення принципів інклюзії, гуманізму та педагогічної етики в професійній діяльності. Майбутній фахівець має бути здатним не лише організовувати освітній процес відповідно до законодавчих вимог, але й виступати активним захисником прав дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати повідомлення на тему «Права дитини в системі сучасної освіти України».
2. Скласти глосарій основних понять теми.
3. Проаналізувати один нормативний документ щодо захисту прав дітей з ООП та підготувати короткий аналітичний висновок.

Рекомендована література:

Основна [3], [4].

Допоміжна [1], [5].

Практичне заняття № 2. (2 години)**Круглий стіл: Нормативно-правові механізми забезпечення прав дітей з особливими освітніми потребами.****Питання для обговорення:**

1. Законодавча база спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.
2. Закон України «Про освіту» та його значення для розвитку інклюзії.
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту» щодо організації інклюзивного навчання.
4. Роль міжнародних документів у формуванні національної освітньої політики.
5. Права та обов'язки учасників інклюзивного освітнього процесу.
6. Механізми захисту прав дітей з ООП у закладах освіти.
7. Відповідальність за порушення прав дитини в освітньому середовищі.

Методичні вказівки. Державні органи у галузі соціальної політики щодо інвалідів. Міністерство праці та соціального захисту, Міністерство освіти та науки, Міністерство охорони здоров'я, Державний центр соціальних служб для молоді, Державний центр зайнятості, Фонд соціального захисту інвалідів, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Правові аспекти забезпечення інвалідів технічними засобами реабілітації. Протезно-ортопедична допомога. Діяльність ПО «Укрпротез». Забезпечення інвалідів спеціальним автотранспортом.

Система громадських організацій інвалідів та недержавних благодійних фондів. Рада з питань інвалідів при Кабінеті Міністрів України, Рада з питань освіти інвалідів при Міністерстві освіти та науки і Міністерстві праці та соціального захисту. Громадські колегії міністерств і відомств.

Мовні та етнічні поведження з особами з обмеженими психофізичними можливостями.

Підготовка до заняття передбачає детальне опрацювання законодавчих і нормативних документів, що регламентують діяльність закладів освіти щодо організації інклюзивного навчання. Студентам необхідно навчитися працювати з нормативно-правовими джерелами, визначати їх структуру, зміст та сферу застосування.

У ході заняття доцільно використовувати метод порівняльного аналізу міжнародного та українського законодавства. Важливо звернути увагу на особливості правового регулювання діяльності педагогічних працівників, асистентів учителя, батьків та інших учасників освітнього процесу.

Особливе значення має формування навичок застосування правових норм під час вирішення професійних ситуацій, що виникають у практиці спеціальної та інклюзивної освіти. Результатом роботи має стати усвідомлення ролі законодавства як інструменту захисту прав дітей з особливими освітніми потребами.

Завдання для самостійної роботи:

1. Створити таблицю нормативно-правових актів, що регулюють інклюзивну освіту в Україні.
2. Підготувати презентацію «Міжнародні стандарти забезпечення прав дітей з ООП».
3. Розробити пам'ятку для педагогів щодо дотримання прав дітей з особливими освітніми потребами.

Рекомендована література:

Основна [2], [5], [9].

Допоміжна [1], [5].

Практичне заняття № 3. (2 години)

Семінар-практикум : Міжнародні стандарти забезпечення прав осіб з особливими освітніми потребами

Питання для обговорення:

1. Роль міжнародного права у формуванні системи захисту прав осіб з особливими освітніми потребами.
2. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю: мета, принципи та основні положення.
3. Конвенція ООН про права дитини та її значення для забезпечення права на освіту.
4. Саламанкська декларація та концепція інклюзивної освіти.
5. Міжнародні стандарти недискримінації та рівних можливостей.
6. Вплив міжнародних документів на розвиток інклюзивної освіти в Україні.
7. Актуальні проблеми імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство.

Методичні вказівки. Сформувані цілісне уявлення про міжнародно-правові механізми захисту прав осіб з особливими освітніми потребами, ознайомити з основними міжнародними документами у сфері інклюзивної освіти та соціального захисту, розвивати навички аналізу міжнародних нормативно-правових актів.

Підготовка до заняття передбачає ґрунтовне опрацювання міжнародних нормативно-правових документів, які визначають сучасні підходи до забезпечення прав осіб з особливими освітніми потребами. Студентам необхідно ознайомитися зі структурою та змістом основних міжнародних актів, зокрема Конвенції ООН про

права осіб з інвалідністю, Конвенції ООН про права дитини, Загальної декларації прав людини, Саламанкської декларації та Рамок дій щодо освіти осіб з особливими потребами.

Особливу увагу слід приділити аналізу принципів рівності, недискримінації, доступності, соціальної інтеграції та інклюзії, які є фундаментом сучасної міжнародної політики у сфері освіти. Важливо не лише знати зміст окремих статей міжнародних документів, а й розуміти механізми їх практичної реалізації в освітніх системах різних країн.

У процесі підготовки рекомендується використовувати порівняльний аналіз міжнародних та національних нормативно-правових актів. Необхідно визначити, які міжнародні стандарти вже інтегровані в українське законодавство, а які потребують подальшого впровадження. Особливий акцент слід зробити на виявленні зв'язку між міжнародними правовими нормами та сучасними реформами спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.

Під час обговорення студенти повинні аргументовано висловлювати власну позицію щодо ефективності міжнародних механізмів захисту прав людини, оцінювати їх вплив на розвиток інклюзивного суспільства та демонструвати готовність використовувати міжнародні стандарти у майбутній професійній діяльності.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати порівняльну таблицю міжнародних документів щодо захисту прав осіб з особливими освітніми потребами із зазначенням їх основних положень та сфер застосування.
2. Написати аналітичне есе на тему: «Вплив Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю на розвиток інклюзивної освіти в Україні».
3. Розробити схему взаємозв'язку міжнародних стандартів та національного законодавства у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Рекомендована література:

Основна [2], [4].

Допоміжна [3].

Практичне заняття № 4. (2 години)

Круглий стіл : Зарубіжний досвід соціально-правового захисту та організації інклюзивної освіти.

Питання для обговорення:

1. Особливості системи інклюзивної освіти у країнах Європейського Союзу.
2. Соціально-правовий захист осіб з інвалідністю у США та Канаді.

3. Скандинавська модель інклюзивного суспільства та освіти.
4. Діяльність служб підтримки дітей з особливими освітніми потребами за кордоном.
5. Підготовка педагогічних кадрів для роботи в умовах інклюзії в зарубіжних країнах.
6. Ефективні практики міжвідомчої взаємодії у сфері соціального захисту та освіти.
7. Можливості адаптації міжнародного досвіду до українських реалій.

Методичні вказівки. Під час підготовки до заняття студентам необхідно ознайомитися з особливостями становлення та функціонування систем спеціальної та інклюзивної освіти в провідних країнах світу, зокрема країнах Європейського Союзу, США, Канаді, Великій Британії, Австралії та країнах Північної Європи. Важливо дослідити історичні передумови розвитку інклюзивної освіти, соціально-політичні чинники її становлення, а також роль міжнародних організацій у формуванні сучасної політики забезпечення прав осіб з особливими освітніми потребами.

Особливу увагу необхідно приділити аналізу законодавчого забезпечення інклюзивної освіти в різних країнах. Студенти повинні визначити, які нормативно-правові акти регламентують право на освіту осіб з особливими освітніми потребами, механізми державної підтримки, систему фінансування освітніх послуг та порядок організації інклюзивного навчання. Доцільно порівняти підходи різних держав до реалізації принципів рівності, доступності, недискримінації та соціальної інтеграції.

У процесі роботи рекомендується проаналізувати різні моделі соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами, зокрема медичну, соціальну та правозахисну моделі інвалідності. Важливо з'ясувати, як зміна суспільних підходів до розуміння інвалідності вплинула на розвиток освітньої політики, організацію підтримки дітей та молоді з особливими освітніми потребами і формування інклюзивного суспільства.

Окрему увагу слід приділити вивченню систем раннього втручання та ранньої допомоги, які успішно функціонують у багатьох розвинених країнах. Студентам необхідно дослідити механізми раннього виявлення порушень розвитку, організацію комплексного супроводу дитини та сім'ї, а також роль міждисциплінарної команди фахівців у забезпеченні ефективної підтримки. Важливо оцінити можливості адаптації таких моделей до українських умов.

Під час вивчення міжнародного досвіду особливу увагу необхідно приділити питанням професійної підготовки педагогічних кадрів для роботи в інклюзивному середовищі. Рекомендується проаналізувати вимоги до професійної компетентності

вчителів, асистентів учителів, логопедів, спеціальних педагогів, психологів та соціальних працівників у різних країнах. Важливо визначити ефективні моделі підготовки та підвищення кваліфікації фахівців, які можуть бути використані в українській системі освіти.

У процесі порівняльного аналізу необхідно оцінити сильні та слабкі сторони різних моделей інклюзивної освіти. Особливу увагу слід звернути на питання фінансування інклюзивного навчання, ресурсного забезпечення закладів освіти, створення безбар'єрного середовища, використання сучасних технологій навчання та забезпечення індивідуалізації освітнього процесу. Важливо навчитися визначати чинники, які забезпечують успішність інклюзивної політики в різних країнах.

Під час круглого столу брати активну участь у фаховій дискусії щодо перспектив упровадження окремих міжнародних практик в українську систему освіти. Особливого значення набуває здатність аргументовано відстоювати власну позицію, використовувати результати наукових досліджень, статистичні дані та нормативно-правові документи для обґрунтування своїх висновків.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати презентацію про систему інклюзивної освіти однієї з країн світу (США, Канада, Німеччина, Швеція, Фінляндія, Польща тощо).
2. Провести порівняльний аналіз організації соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами в Україні та обраній країні.
3. Розробити практичні рекомендації щодо використання позитивного зарубіжного досвіду в діяльності закладів спеціальної та інклюзивної освіти України.

Рекомендована література:

Основна [3], [4], [8].

Допоміжна [4], [6].

Практичне заняття № 5. (2 години)

Семінар-практикум : Історичний розвиток системи соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами в Україні

Питання для обговорення:

1. Історичні передумови виникнення системи допомоги особам з особливими освітніми потребами в Україні.
2. Роль благодійних, релігійних та громадських організацій у підтримці осіб з порушеннями розвитку у XIX – на початку XX століття.
3. Особливості розвитку спеціальної освіти в радянський період.
4. Формування нормативно-правових засад соціального захисту осіб з інвалідністю в незалежній Україні.

5. Трансформація підходів від ізоляції та сегрегації до інтеграції та інклюзії.
6. Реформування системи спеціальної освіти в умовах модернізації української освіти.
7. Історичні уроки та перспективи розвитку соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами.

Методичні вказівки. Історичні передумови становлення системи соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами в Україні, проаналізувати основні етапи розвитку спеціальної освіти та державної соціальної політики щодо осіб з інвалідністю, визначити закономірності та тенденції розвитку інклюзивних процесів у сучасному суспільстві.

Передбачається комплексне вивчення історичних, соціальних, педагогічних та правових аспектів становлення системи підтримки осіб з особливими освітніми потребами в Україні. Студентам необхідно простежити еволюцію суспільного ставлення до осіб з інвалідністю та особливими освітніми потребами від найдавніших часів до сьогодення, звертаючи увагу на зміни у державній політиці, системі освіти та соціального захисту.

Особливу увагу слід приділити аналізу історичних моделей ставлення до осіб з порушеннями розвитку. Важливо визначити характерні ознаки благодійницької, медичної, соціальної та інклюзивної моделей, а також з'ясувати, як зміна суспільних поглядів впливала на розвиток законодавства та освітньої практики. Під час роботи необхідно розуміти, що сучасна система інклюзивної освіти є результатом тривалого історичного процесу гуманізації суспільства та утвердження прав людини.

У процесі підготовки рекомендується використовувати історико-порівняльний метод дослідження. Студенти повинні вміти аналізувати різні історичні періоди розвитку спеціальної освіти, визначати їхні досягнення та недоліки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між суспільно-політичними змінами та трансформацією освітньої політики держави. Доцільно звернути увагу на розвиток мережі спеціальних закладів освіти, підготовку педагогічних кадрів та формування законодавчого забезпечення спеціальної освіти.

Окремим напрямом роботи є аналіз процесів реформування системи спеціальної освіти після здобуття Україною незалежності. Студентам необхідно дослідити основні нормативно-правові акти, що започаткували перехід до інклюзивної моделі освіти, а також оцінити їх вплив на забезпечення прав дітей з особливими освітніми потребами. Важливо розуміти взаємозв'язок між міжнародними тенденціями у сфері прав людини та реформами української освітньої системи.

Рекомендується активно використовувати історичні документи, архівні матеріали, наукові праці та статистичні дані. Студенти повинні навчитися критично оцінювати історичний досвід, аргументовано висловлювати власні думки щодо ефективності різних моделей підтримки осіб з особливими освітніми потребами та формулювати висновки щодо подальшого розвитку соціально-правового захисту в Україні.

За результатами заняття здобувачі освіти повинні вміти характеризувати основні етапи розвитку системи соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами, аналізувати вплив історичних процесів на сучасний стан спеціальної та інклюзивної освіти, а також застосовувати історичний досвід під час вирішення професійних завдань у майбутній педагогічній діяльності.

Завдання для самостійної роботи:

1. Скласти хронологічну таблицю «Основні етапи розвитку системи соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами в Україні» із зазначенням ключових історичних подій, законодавчих актів та реформ.
2. Підготувати аналітичне повідомлення на тему: «Еволюція суспільного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами: від благодійності до інклюзії» (3–5 сторінок).
3. Розробити презентацію «Історичні передумови становлення інклюзивної освіти в Україні» з використанням історичних джерел, нормативних документів та наукових публікацій.

Рекомендована література:

Основна [2], [7], [9].

Допоміжна [1], [3].

Практичне заняття № 6. (2 години)

Вирішення практичних завдань : Сучасні тенденції розвитку системи соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами в умовах реформування освіти

Питання для обговорення:

1. Основні напрями реформування системи спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.
2. Децентралізація та її вплив на забезпечення освітніх і соціальних послуг особам з особливими освітніми потребами.
3. Роль інклюзивно-ресурсних центрів у реалізації державної політики щодо дітей з особливими освітніми потребами.

4. Сучасні механізми соціально-правового супроводу дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей.
5. Цифровізація освітнього середовища як чинник забезпечення доступності освіти.
6. Проблеми та виклики реалізації інклюзивної освіти в сучасних умовах.
7. Перспективи вдосконалення системи соціально-правового захисту в контексті європейської інтеграції України.

Методичні вказівки. Під час підготовки до практичного заняття студентам необхідно опрацювати сучасні нормативно-правові документи, концепції та стратегії розвитку освіти, які визначають напрями модернізації системи спеціальної та інклюзивної освіти в Україні. Особливу увагу слід приділити аналізу сучасних реформ, спрямованих на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей незалежно від особливостей психофізичного розвитку.

Важливим аспектом підготовки є дослідження процесів децентралізації управління освітою та їх впливу на організацію соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами. Необхідно визначити переваги та ризики передачі значної частини повноважень органам місцевого самоврядування, проаналізувати ефективність використання освітніх субвенцій та місцевих ресурсів для забезпечення інклюзивного навчання.

Особливу увагу слід приділити діяльності інклюзивно-ресурсних центрів як ключових установ у системі підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Студенти повинні проаналізувати функції ІРЦ, механізми міжвідомчої взаємодії, особливості проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини та роль фахівців у забезпеченні ефективного супроводу освітнього процесу.

Під час аналізу сучасних тенденцій необхідно враховувати процеси цифрової трансформації освіти. Доцільно дослідити можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій, дистанційного навчання, електронних освітніх ресурсів та адаптивних технологій для підвищення доступності освітніх послуг. Водночас важливо оцінити ризики цифрової нерівності та їх вплив на реалізацію права на освіту.

У процесі роботи студенти мають навчитися визначати актуальні проблеми функціонування системи соціально-правового захисту, серед яких недостатність ресурсного забезпечення, кадровий дефіцит, недосконалість міжвідомчої взаємодії, потреба у вдосконаленні нормативно-правової бази та необхідність формування інклюзивної культури в суспільстві. Особлива увага приділяється виробленню пропозицій щодо вдосконалення державної політики у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

За результатами заняття здобувачі освіти повинні вміти аналізувати сучасні тенденції розвитку інклюзивної освіти, оцінювати ефективність реформ у сфері

соціально-правового захисту та обґрунтовувати напрями подальшого розвитку освітньої політики держави.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати аналітичний огляд сучасних реформ у сфері спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.
2. Розробити схему взаємодії закладу освіти, ІРЦ, соціальних служб та сім'ї дитини з особливими освітніми потребами.
3. Підготувати доповідь на тему «Цифрові технології як засіб забезпечення доступності освіти для осіб з особливими освітніми потребами».

Рекомендована література:

Основна [2], [7], [9].

Допоміжна [1], [3].

Практичне заняття № 7. (2 години)

***Круглий стіл* : Майбутнє розвитку соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами: інновації, виклики та перспективи.**

Питання для обговорення:

1. Європейські тенденції розвитку інклюзивної освіти та їх вплив на українську освітню політику.
2. Інноваційні підходи до соціально-правового супроводу осіб з особливими освітніми потребами.
3. Концепція універсального дизайну та її роль у забезпеченні доступності освітнього середовища.
4. Використання цифрових технологій та штучного інтелекту в інклюзивній освіті.
5. Розвиток системи раннього втручання як перспективний напрям державної політики.
6. Формування інклюзивної культури та безбар'єрного суспільства.
7. Прогнозування майбутнього розвитку системи соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами в Україні.

Методичні вказівки. Підготовка до заняття передбачає вивчення сучасних міжнародних і національних тенденцій розвитку інклюзивної освіти, соціального захисту та підтримки осіб з особливими освітніми потребами. Студентам необхідно ознайомитися з концепціями безбар'єрності, універсального дизайну, інклюзивного розвитку та соціальної інтеграції, які визначають стратегічні напрями розвитку освітніх систем у країнах світу.

Особливу увагу слід приділити аналізу інноваційних технологій, що застосовуються у сфері освіти та соціальної підтримки. Доцільно дослідити

можливості використання електронних платформ навчання, цифрових ресурсів, спеціалізованих програмних засобів, технологій альтернативної та додаткової комунікації, а також інструментів штучного інтелекту для підвищення ефективності освітнього процесу.

Важливим напрямом підготовки є аналіз сучасних моделей раннього втручання та комплексної підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Студенти повинні визначити значення міждисциплінарного підходу, ранньої діагностики та своєчасного надання допомоги для забезпечення успішної соціалізації та освітньої інтеграції дитини.

Під час круглого столу доцільно організувати обговорення перспектив розвитку інклюзивної освіти в Україні з урахуванням сучасних соціальних, економічних та демографічних викликів. Студенти мають навчитися оцінювати ризики та можливості, пов'язані з впровадженням нових підходів у сфері освіти та соціального захисту, аргументовано обґрунтовувати власне бачення майбутнього розвитку системи.

Особлива увага приділяється формуванню прогностичного мислення, здатності аналізувати довгострокові наслідки освітніх реформ та розробляти пропозиції щодо вдосконалення механізмів соціально-правового забезпечення осіб з особливими освітніми потребами відповідно до міжнародних стандартів і принципів сталого розвитку.

За результатами заняття студенти повинні вміти прогнозувати перспективи розвитку інклюзивної освіти, аналізувати інноваційні практики соціального захисту, оцінювати їх ефективність та пропонувати шляхи вдосконалення системи підтримки осіб з особливими освітніми потребами.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати презентацію на тему «Освіта майбутнього: перспективи розвитку інклюзивного освітнього середовища в Україні».
2. Розробити проект інноваційної моделі соціально-правового супроводу дитини з особливими освітніми потребами.
3. Написати есе на тему «Безбар'єрне суспільство як стратегічний напрям розвитку сучасної України».

Рекомендована література:

Основна [2], [7], [9].

Допоміжна [1], [3].

Змістовий модуль 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА В СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТІ

Теоретичний блок (теми лекцій)

Тема 5. Адміністративно-правові механізми реалізації державної політики у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування щодо забезпечення прав дітей з особливими освітніми потребами. Аналіз механізмів управління системою спеціальної та інклюзивної освіти, а також порядок реалізації державних соціальних програм. Висвітлення питань фінансування освітніх послуг, забезпечення доступності освітнього середовища та контролю за дотриманням законодавства. Особлива увага приділяється адміністративно-правовим гарантіям захисту прав дитини.

Тема 6. Система освіти, соціального захисту та професійної інтеграції осіб з інвалідністю.

Характеристика системи спеціальної та інклюзивної освіти, соціальної підтримки й реабілітації осіб з інвалідністю. Розглядаються функції закладів освіти, соціальних установ та інклюзивно-ресурсних центрів у забезпеченні комплексного супроводу дітей та молоді. Аналізуються державні гарантії щодо професійної орієнтації, працевлаштування та соціальної адаптації осіб з інвалідністю. Висвітлюються механізми міжвідомчої взаємодії у сфері соціального захисту та зайнятості.

Тема 7. Законодавче забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.

Основні нормативно-правові акти, що регулюють функціонування системи спеціальної та інклюзивної освіти в Україні. Аналізуються положення законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», а також підзаконних актів щодо організації інклюзивного навчання. Висвітлюються права та обов'язки учасників освітнього процесу, механізми забезпечення розумного пристосування та універсального дизайну в освіті. Особлива увага приділяється практичному застосуванню законодавства у професійній діяльності фахівців спеціальної освіти.

Тема 8. Правовий захист і соціальний супровід осіб з особливими освітніми потребами та їхніх сімей

Розкриття системи правових гарантій та соціальних послуг, що надаються особам з особливими освітніми потребами та членам їхніх сімей. Розглядаються питання соціального супроводу, соціальної допомоги, реабілітаційних послуг і психологічної підтримки. Аналізуються механізми захисту прав дітей з особливими освітніми потребами у випадках дискримінації, порушення права на освіту чи соціальний захист. Висвітлюється роль закладів освіти, соціальних служб і

громадських організацій у забезпеченні комплексної підтримки та соціальної інтеграції таких осіб.

Практичне заняття № 8. (2 години)

Вирішення практичних завдань: Майбутнє розвитку соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами: інновації, виклики та перспективи

Питання для обговорення:

1. Європейські тенденції розвитку інклюзивної освіти та їх вплив на українську освітню політику.
2. Інноваційні підходи до соціально-правового супроводу осіб з особливими освітніми потребами.
3. Концепція універсального дизайну та її роль у забезпеченні доступності освітнього середовища.
4. Використання цифрових технологій та штучного інтелекту в інклюзивній освіті.
5. Розвиток системи раннього втручання як перспективний напрям державної політики.
6. Формування інклюзивної культури та безбар'єрного суспільства.
7. Прогнозування майбутнього розвитку системи соціально-правового захисту осіб з особливими освітніми потребами в Україні.

Методичні вказівки. Підготовка до заняття передбачає вивчення сучасних міжнародних і національних тенденцій розвитку інклюзивної освіти, соціального захисту та підтримки осіб з особливими освітніми потребами. Студентам необхідно ознайомитися з концепціями безбар'єрності, універсального дизайну, інклюзивного розвитку та соціальної інтеграції, які визначають стратегічні напрями розвитку освітніх систем у країнах світу.

Особливу увагу слід приділити аналізу інноваційних технологій, що застосовуються у сфері освіти та соціальної підтримки. Доцільно дослідити можливості використання електронних платформ навчання, цифрових ресурсів, спеціалізованих програмних засобів, технологій альтернативної та додаткової комунікації, а також інструментів штучного інтелекту для підвищення ефективності освітнього процесу.

Важливим напрямом підготовки є аналіз сучасних моделей раннього втручання та комплексної підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Студенти повинні визначити значення міждисциплінарного підходу, ранньої діагностики та своєчасного надання допомоги для забезпечення успішної соціалізації та освітньої інтеграції дитини.

Під час круглого столу доцільно організувати обговорення перспектив розвитку інклюзивної освіти в Україні з урахуванням сучасних соціальних, економічних та демографічних викликів. Студенти мають навчитися оцінювати ризики та можливості, пов'язані з впровадженням нових підходів у сфері освіти та соціального захисту, аргументовано обґрунтовувати власне бачення майбутнього розвитку системи.

Особлива увага приділяється формуванню прогностичного мислення, здатності аналізувати довгострокові наслідки освітніх реформ та розробляти пропозиції щодо вдосконалення механізмів соціально-правового забезпечення осіб з особливими освітніми потребами відповідно до міжнародних стандартів і принципів сталого розвитку.

За результатами заняття студенти повинні вміти прогнозувати перспективи розвитку інклюзивної освіти, аналізувати інноваційні практики соціального захисту, оцінювати їх ефективність та пропонувати шляхи вдосконалення системи підтримки осіб з особливими освітніми потребами.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати презентацію на тему «Освіта майбутнього: перспективи розвитку інклюзивного освітнього середовища в Україні».
2. Розробити проєкт інноваційної моделі соціально-правового супроводу дитини з особливими освітніми потребами.
3. Написати есе на тему «Безбар'єрне суспільство як стратегічний напрям розвитку сучасної України».

Рекомендована література:

Основна [3], [5].

Допоміжна [4].

Практичне заняття № 9. (2 години)

Семінар-практикум : Система освіти та соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні.

Питання для обговорення:

1. Сучасна система освіти для осіб з інвалідністю в Україні: структура та особливості функціонування.
2. Спеціальна та інклюзивна освіта: спільні риси, відмінності та перспективи розвитку.
3. Роль держави у забезпеченні освітніх прав осіб з інвалідністю.
4. Соціальний захист осіб з інвалідністю: види, форми та механізми реалізації.

5. Діяльність інклюзивно-ресурсних центрів у системі підтримки дітей з особливими освітніми потребами.
6. Взаємодія закладів освіти, соціальних служб, закладів охорони здоров'я та громадських організацій.
7. Актуальні проблеми забезпечення доступності освітніх і соціальних послуг для осіб з інвалідністю.

Методичні вказівки. Підготовка до заняття потребує ґрунтовного опрацювання сучасної системи освіти та соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні. Студентам необхідно проаналізувати законодавчі засади функціонування спеціальної та інклюзивної освіти, визначити місце осіб з інвалідністю в системі державної соціальної політики та розглянути механізми забезпечення їхніх прав.

Особливу увагу слід приділити вивченню структури освітньої системи для осіб з інвалідністю, яка охоплює дошкільну, загальну середню, професійну, фахову передвiщу та вищу освіту. Необхідно визначити особливості організації освітнього процесу в спеціальних закладах освіти та в умовах інклюзивного навчання, проаналізувати переваги й труднощі кожної форми здобуття освіти.

Важливим аспектом підготовки є вивчення системи соціального захисту осіб з інвалідністю. Студентам необхідно з'ясувати зміст понять «соціальна допомога», «соціальна послуга», «реабілітація», «соціальний супровід», визначити роль державних установ та громадських організацій у забезпеченні соціальної підтримки осіб з інвалідністю та їхніх сімей.

Під час аналізу діяльності інклюзивно-ресурсних центрів доцільно звернути увагу на їхні функції, завдання, напрями роботи та значення для забезпечення комплексної підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Особливо важливо дослідити механізми міжвідомчої взаємодії між системою освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та місцевими громадами.

У процесі роботи студенти повинні навчитися аналізувати практичні ситуації, визначати проблеми доступності освітніх та соціальних послуг, оцінювати ефективність функціонування існуючої системи підтримки та формулювати пропозиції щодо її вдосконалення. Під час обговорення необхідно спиратися на положення чинного законодавства, сучасні наукові дослідження та практичний досвід роботи інституцій соціального захисту.

За результатами заняття здобувачі освіти повинні вміти характеризувати структуру системи освіти та соціального захисту осіб з інвалідністю, аналізувати особливості міжвідомчої взаємодії та обґрунтовувати шляхи підвищення ефективності соціальної підтримки в умовах інклюзивного суспільства.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробити структурно-логічну схему системи освіти та соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні.
2. Підготувати аналітичне повідомлення на тему «Роль інклюзивно-ресурсних центрів у забезпеченні права дитини на освіту».
3. Провести аналіз діяльності однієї установи соціального захисту або громадської організації, що працює з особами з інвалідністю.

Рекомендована література:

Основна [2], [4], [8], [9].

Допоміжна [5], [6].

Практичне заняття № 10. (2 години)

Круглий стіл : **Професійна інтеграція та працевлаштування осіб з інвалідністю в сучасному суспільстві.**

Питання для обговорення:

1. Право на працю як фундаментальне право особи з інвалідністю.
2. Законодавче забезпечення працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні.
3. Професійна орієнтація та професійна підготовка осіб з інвалідністю.
4. Державні гарантії зайнятості та підтримки працевлаштування.
5. Інклюзивний ринок праці та створення безбар'єрного робочого середовища.
6. Роль роботодавців, державних установ і громадських організацій у професійній інтеграції осіб з інвалідністю.
7. Проблеми та перспективи працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні та країнах Європейського Союзу.

Методичні вказівки. Підготовка до заняття передбачає вивчення сучасних підходів до професійної інтеграції осіб з інвалідністю як важливої складової соціальної інклюзії та забезпечення рівних можливостей. Студентам необхідно усвідомити, що професійна самореалізація є одним із ключових чинників незалежного життя, соціальної адаптації та повноцінної участі особи в суспільному житті.

Особливу увагу слід приділити аналізу законодавчих гарантій права на працю осіб з інвалідністю, механізмів державної підтримки зайнятості, діяльності державних служб зайнятості та програм професійної реабілітації. Важливо розглянути питання професійного навчання, перекваліфікації та адаптації осіб з інвалідністю до вимог сучасного ринку праці.

У процесі підготовки необхідно дослідити сучасні моделі професійної інтеграції, які застосовуються в Україні та за кордоном. Доцільно проаналізувати досвід створення інклюзивних робочих місць, використання гнучких форм

зайнятості, дистанційної роботи, соціального підприємництва та програм підтриманого працевлаштування. Важливо визначити переваги таких підходів та можливості їх впровадження в українських умовах.

Під час роботи з практичними кейсами студентам необхідно навчитися оцінювати бар'єри, які можуть перешкоджати професійній реалізації осіб з інвалідністю, визначати шляхи їх подолання та пропонувати ефективні механізми підтримки. Особливу увагу слід приділити питанням доступності робочого середовища, недискримінації, адаптації робочого місця та формування позитивного ставлення роботодавців до працевлаштування осіб з інвалідністю.

У ході круглого столу доцільно обговорити роль фахівців спеціальної освіти у підготовці дітей та молоді з особливими освітніми потребами до майбутньої професійної діяльності. Студенти повинні усвідомити значення профорієнтаційної роботи, розвитку життєвих компетентностей та формування навичок самостійності як передумови успішної професійної інтеграції.

За результатами заняття здобувачі освіти повинні вміти аналізувати систему професійної інтеграції осіб з інвалідністю, характеризувати механізми працевлаштування та державної підтримки зайнятості, а також пропонувати шляхи вдосконалення політики професійної інклюзії в Україні.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати презентацію на тему «Сучасні моделі професійної інтеграції осіб з інвалідністю в країнах Європейського Союзу».
2. Розробити індивідуальний маршрут професійної орієнтації для учня старших класів з особливими освітніми потребами.
3. Написати есе на тему «Безбар'єрне робоче середовище як умова успішної професійної інтеграції осіб з інвалідністю».

Рекомендована література:

Основна [2], [3], [5]

Допоміжна [4], [5].

Практичне заняття № 11. (2 години)

Семінар-практикум : Нормативно-правові засади організації спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.

Питання для обговорення:

1. Конституційні гарантії права на освіту та соціальний захист осіб з особливими освітніми потребами.
2. Законодавча база спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.
3. Правове регулювання організації інклюзивного навчання в закладах освіти.

4. Права та обов'язки учасників освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання.
5. Нормативно-правове забезпечення діяльності інклюзивно-ресурсних центрів.
6. Роль державних органів та органів місцевого самоврядування у забезпеченні права на освіту.
7. Актуальні проблеми реалізації законодавства у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Методичні вказівки. Підготовка до заняття передбачає поглиблене вивчення нормативно-правових актів, які регулюють функціонування системи спеціальної та інклюзивної освіти в Україні. Особливу увагу необхідно приділити аналізу конституційних гарантій права на освіту, принципів рівності та недискримінації, а також державних гарантій забезпечення доступності освітніх послуг для осіб з особливими освітніми потребами.

Студентам необхідно опрацювати основні законодавчі акти у сфері освіти та соціального захисту, визначити їх місце в системі нормативно-правового регулювання та охарактеризувати їх вплив на розвиток інклюзивної освіти. Доцільно звернути увагу на особливості реалізації положень законодавства в діяльності закладів освіти різних типів та рівнів.

У процесі роботи важливо сформуванати навички правового аналізу документів. Студенти повинні навчитися визначати правові норми, що регулюють діяльність педагогічних працівників, адміністрації закладів освіти, асистентів учителя, фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та інших учасників освітнього процесу. Необхідно вміти знаходити та інтерпретувати норми законодавства, які забезпечують захист прав дітей з особливими освітніми потребами.

Особливу увагу слід приділити вивченню правового статусу учасників інклюзивного освітнього процесу. Важливо проаналізувати права та обов'язки здобувачів освіти, батьків, педагогічних працівників, органів управління освітою та інших суб'єктів правовідносин у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Під час обговорення необхідно звернути увагу на проблеми практичного застосування законодавства. Доцільно проаналізувати типові труднощі, які виникають під час реалізації права на інклюзивне навчання, забезпечення необхідних психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, створення безбар'єрного освітнього середовища та організації міжвідомчої взаємодії.

У ході семінару рекомендується використовувати метод аналізу нормативно-правових ситуацій, який сприятиме формуванню професійних компетентностей щодо застосування законодавчих норм у практичній діяльності фахівця спеціальної освіти. Важливим результатом заняття має стати усвідомлення ролі законодавства

як основного механізму гарантування права кожної дитини на якісну та доступну освіту.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати структурно-логічну схему законодавчого забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.
2. Провести аналіз одного нормативно-правового акта у сфері інклюзивної освіти та підготувати аналітичну довідку.
3. Розробити інформаційну пам'ятку для батьків щодо прав дітей з особливими освітніми потребами в системі освіти України.

Рекомендована література:

Основна [4], [6], [9]

Допоміжна [1], [4], [6],

Практичне заняття № 12. (2 години)

***Вирішення практичних завдань (Case-study):* Практика застосування законодавства у сфері спеціальної та інклюзивної освіти: аналіз кейсів та правових ситуацій.**

Питання для обговорення:

1. Типові порушення прав дітей з особливими освітніми потребами в освітньому середовищі.
2. Правові механізми захисту права на інклюзивне навчання.
3. Організація психолого-педагогічного супроводу відповідно до вимог законодавства.
4. Порядок взаємодії закладу освіти, батьків та інклюзивно-ресурсного центру.
5. Вирішення конфліктних ситуацій в умовах інклюзивного навчання.
6. Судова та адміністративна практика щодо захисту освітніх прав осіб з інвалідністю.
7. Роль педагога у забезпеченні дотримання законодавства та прав здобувачів освіти.

Методичні вказівки. Передбачається комплексне опрацювання нормативно-правової бази у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, а також поглиблений аналіз практичних ситуацій, які виникають у професійній діяльності педагогічних працівників, керівників закладів освіти, фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та інших учасників освітнього процесу. Основною метою роботи є формування у студентів умінь використовувати норми чинного законодавства для захисту прав

дітей з особливими освітніми потребами та вирішення професійних завдань у реальних умовах освітньої практики.

Під час підготовки до заняття студентам необхідно опрацювати законодавчі та нормативно-правові акти, які регулюють питання забезпечення права на освіту, організації інклюзивного навчання, соціального захисту дітей з особливими освітніми потребами та забезпечення рівного доступу до освітніх послуг. Особливу увагу слід приділити механізмам реалізації прав дитини, гарантіям недискримінації, принципам найкращих інтересів дитини та забезпечення доступності освітнього середовища.

Важливим завданням під час підготовки є формування навичок правового мислення та вміння застосовувати законодавчі норми до конкретних професійних ситуацій. Майбутні фахівці спеціальної освіти повинні розуміти, що ефективна реалізація права на освіту залежить не лише від наявності відповідних правових норм, але й від правильного їх застосування всіма учасниками освітнього процесу. Саме тому важливо навчитися аналізувати реальні випадки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між діями суб'єктів освітніх правовідносин та їх наслідками для дитини.

Особливу увагу необхідно приділити аналізу типових порушень прав дітей з особливими освітніми потребами. Доцільно розглядати ситуації, пов'язані з необґрунтованою відмовою у зарахуванні дитини до закладу освіти, порушенням права на інклюзивне навчання, неналежною організацією психолого-педагогічного супроводу, відсутністю асистента вчителя, ненаданням корекційно-розвиткових послуг, порушенням вимог щодо створення безбар'єрного освітнього середовища, недоступністю навчальних матеріалів та дискримінаційними проявами щодо дітей з особливими освітніми потребами.

У процесі аналізу кейсів студенти повинні навчитися визначати юридично значущі факти та обставини справи, встановлювати коло суб'єктів правовідносин, права яких були порушені або можуть бути порушені, а також знаходити нормативно-правові акти, які регулюють відповідні правовідносини. Важливим є вміння співвідносити конкретну життєву ситуацію з відповідними положеннями законодавства та визначати правові механізми захисту прав дитини і членів її сім'ї.

Особливого значення набуває опанування алгоритму правового аналізу практичних ситуацій. Робота над кейсом повинна здійснюватися поетапно: визначення проблеми, встановлення фактичних обставин, виявлення порушених прав, пошук відповідних норм законодавства, визначення можливих способів захисту прав та оцінка ефективності кожного із запропонованих варіантів вирішення. Такий підхід дозволяє сформулювати навички прийняття обґрунтованих професійних рішень та розвиває здатність діяти відповідно до вимог законодавства.

Під час виконання практичних завдань рекомендується звертати увагу на діяльність усіх суб'єктів системи забезпечення прав дітей з особливими освітніми потребами. Необхідно аналізувати роль адміністрації закладу освіти, педагогічних працівників, асистента вчителя, практичного психолога, соціального педагога, фахівців інклюзивно-ресурсного центру, органів управління освітою, органів місцевого самоврядування, центрів соціальних служб та громадських організацій. Важливо усвідомлювати, що захист прав дитини є результатом ефективної взаємодії багатьох інституцій та спеціалістів.

Окрему увагу слід приділити ролі батьків як законних представників дитини. Студенти повинні розуміти механізми участі батьків у прийнятті рішень щодо освітньої траєкторії дитини, особливості їхньої взаємодії із закладом освіти та можливості захисту прав дитини в адміністративному або судовому порядку. Доцільно розглянути порядок подання звернень, скарг, заяв та інших документів, які можуть використовуватися для відновлення порушених прав.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробити та описати власний кейс щодо порушення права дитини з особливими освітніми потребами на освіту та запропонувати алгоритм його вирішення.
2. Підготувати порівняльний аналіз прав і обов'язків учасників інклюзивного освітнього процесу відповідно до чинного законодавства.
3. Скласти практичні рекомендації для педагогічних працівників щодо дотримання вимог законодавства під час організації інклюзивного навчання.

Рекомендована література:

Основна [2], [5], [8], [9].

Допоміжна [1], [4], [6].

Практичне заняття № 13. (2 години)

Семінар-практикум : Соціальний супровід осіб з особливими освітніми потребами та підтримка їхніх сімей.

Питання для обговорення:

1. Поняття, принципи та завдання соціального супроводу сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.
2. Соціальні послуги для осіб з інвалідністю та їхніх сімей.
3. Міждисциплінарна команда супроводу: склад, функції та напрями діяльності.
4. Взаємодія закладу освіти, соціальних служб, закладів охорони здоров'я та громадських організацій.

5. Психологічна, педагогічна та соціальна підтримка батьків дітей з особливими освітніми потребами.
6. Соціальний супровід сімей у кризових життєвих обставинах.
7. Практичні моделі соціального супроводу та перспективи їх розвитку в Україні.

Методичні вказівки. Підготовка до заняття передбачає вивчення сучасних підходів до організації соціального супроводу осіб з особливими освітніми потребами та їхніх сімей. Студентам необхідно засвоїти основні принципи надання соціальних послуг, зокрема адресність, комплексність, доступність, конфіденційність, міжвідомчу взаємодію та орієнтацію на потреби отримувача послуг.

Особливу увагу слід приділити вивченню ролі сім'ї як основного середовища розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Необхідно проаналізувати труднощі, з якими стикаються батьки під час виховання дитини, визначити форми соціальної, психологічної та педагогічної підтримки, що можуть бути надані державними та недержавними структурами.

У процесі підготовки студенти повинні дослідити діяльність центрів соціальних служб, інклюзивно-ресурсних центрів, реабілітаційних установ, громадських організацій та благодійних фондів. Важливо зрозуміти особливості взаємодії різних фахівців в межах міждисциплінарної команди супроводу та їхній внесок у забезпечення комплексної підтримки дитини і сім'ї.

Під час виконання кейсів необхідно навчитися визначати потреби сім'ї, аналізувати соціальну ситуацію розвитку дитини, виявляти ризики та ресурси, а також розробляти індивідуальний план соціального супроводу. Особливе значення має формування навичок міжвідомчої координації та професійної взаємодії.

У ході заняття доцільно розглянути приклади успішних практик соціального супроводу сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. Важливо оцінити їх ефективність, визначити умови успішної реалізації та можливості використання у професійній діяльності майбутніх фахівців спеціальної освіти.

За результатами заняття студенти повинні вміти здійснювати аналіз потреб сім'ї, планувати заходи соціального супроводу, організовувати міжвідомчу взаємодію та застосовувати сучасні підходи до підтримки осіб з особливими освітніми потребами.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробити індивідуальний план соціального супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.
2. Провести аналіз діяльності однієї соціальної установи або громадської організації, що надає підтримку особам з інвалідністю та їхнім сім'ям.

3. Підготувати есе на тему «Роль сім'ї та міжвідомчої взаємодії у забезпеченні успішної соціалізації дитини з особливими освітніми потребами».

Рекомендована література:

Основна [2], [5], [8], [9].

Допоміжна [1], [4], [6].

Практичне заняття № 14. (2 години)

Вирішення практичних завдань (Case-study): **Аналіз практичних ситуацій щодо реалізації та захисту прав дітей з особливими освітніми потребами**

Питання для обговорення:

1. Типові випадки порушення прав дітей з ООП у закладах освіти.
2. Дискримінація та способи її попередження.
3. Організація інклюзивного освітнього середовища.
4. Взаємодія педагогів, батьків та адміністрації закладу освіти.
5. Роль інклюзивно-ресурсних центрів у захисті прав дітей.
6. Алгоритм дій у разі виявлення порушення прав дитини.
7. Практичні механізми соціально-правового супроводу дітей з ООП.

Методичні вказівки. Основним завданням заняття є формування практичних навичок аналізу реальних або змодельованих професійних ситуацій. Студентам пропонується розглянути кейси, пов'язані з порушенням права на освіту, дискримінацією, неналежною організацією інклюзивного навчання чи відсутністю необхідної підтримки для дитини з особливими освітніми потребами.

Під час аналізу ситуацій необхідно визначити суб'єктів правовідносин, встановити наявні порушення законодавства та запропонувати алгоритм їх усунення. Особливу увагу слід приділити застосуванню норм чинного законодавства, професійної етики та принципів інклюзивної освіти.

У процесі виконання завдань студенти повинні продемонструвати здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати в команді, аргументувати власну позицію та пропонувати ефективні механізми захисту прав дітей з ООП. Практична спрямованість заняття сприяє формуванню професійних компетентностей майбутніх фахівців спеціальної освіти.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробити та описати власний кейс щодо порушення прав дитини з ООП у закладі освіти.
2. Підготувати алгоритм дій педагога у випадку виявлення дискримінації дитини.

3. Написати есе на тему «Професійна відповідальність педагога у забезпеченні прав дітей з особливими освітніми потребами».

Рекомендована література:

Основна [2], [5], [8], [9].

Допоміжна [1], [4], [6].

ТЕМИ ДЛЯ ІНДЗ

№	Теми для студентських досліджень
1	Історія становлення та розвитку системи раннього втручання у світі та в Україні
2	Теоретичні засади раннього втручання: сучасні концепції та підходи
3	Нормативно-правове забезпечення послуги раннього втручання в Україні
4	Біопсихосоціальна модель як основа сучасного раннього втручання
5	Сімейно-центрований підхід у системі раннього втручання
6	Роль батьків у процесі надання послуги раннього втручання
7	Теорія прихильності та її значення для розвитку дитини раннього віку
8	Нейропластичність мозку як наукове підґрунтя раннього втручання
9	Рутинно-базований підхід у роботі з дітьми раннього віку
10	Природне середовище як ресурс розвитку дитини в системі раннього втручання
11	Організація міждисциплінарної команди раннього втручання
12	Трансдисциплінарний підхід: переваги та особливості реалізації
13	Первинна оцінка потреб дитини та сім'ї в ранньому втручанні
14	Сімейний план раннього втручання: структура та особливості розроблення
15	Скринінг розвитку дітей раннього віку: мета, методи та інструменти
16	Сучасні методики оцінювання психомоторного розвитку дітей від народження до трьох років
17	Діти групи ризику як цільова категорія послуги раннього втручання
18	Біологічні та соціальні фактори ризику порушень розвитку дітей раннього віку
19	Психічне здоров'я дітей раннього віку: фактори збереження та підтримки
20	Роль гри у розвитку дітей раннього віку та практиці раннього втручання
21	Сенсорна інтеграція як засіб підтримки розвитку дітей раннього віку
22	Логопедична допомога дітям раннього віку в системі раннього

	втручання
23	Особливості раннього втручання для дітей із розладами аутистичного спектра
24	Організація підтримки дітей із порушеннями слуху в ранньому віці
25	Особливості раннього втручання для дітей із порушеннями зору
26	Роль фізичного терапевта та ерготерапевта в системі раннього втручання
27	Міжнародний досвід організації та надання послуги раннього втручання
28	Перехід дитини з послуги раннього втручання до закладу дошкільної освіти
29	Взаємодія закладів охорони здоров'я, освіти та соціального захисту в системі раннього втручання
30	Перспективи розвитку системи раннього втручання в Україні в умовах реформування соціальних та освітніх послуг

Орієнтовні вимоги до виконання ІНДЗ

- обсяг роботи — 10–15 сторінок;
- наявність вступу, основної частини, висновків;
- використання не менше 10–15 наукових джерел;
- аналіз сучасних наукових публікацій та нормативних документів;
- дотримання вимог академічної доброчесності;

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичні заняття	0 - 3 бали	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови сторонньої допомоги.
	4 - 6 бал	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають незначні огріхи.
	7 - 10	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при

	бали	виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Не припускається помилок при їхньому виконанні. Здобувач виступає експертом практичних завдань, що виконали однокурсники.
Самостійна робота	0 - 2 бали	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	3 - 5 балів	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	6 - 8 балів	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	9 - 10 балів	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без помилок виконує та аналізує практичні завдання.
Письмова робота	0 - 2 бали	Здобувач не менше ніж на 50% завдань надав правильну відповідь
	3 - 6 балів	Здобувач на 51% - 70% завдань надав правильну відповідь
	7 - 8 балів	Здобувач на 71% - 90% завдань надав правильну відповідь
	9 - 10 балів	Здобувач на 91% - 100% завдань надав правильну відповідь

ІНДЗ	0-3	Здобувач використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови сторонньої допомоги.
	4-7	Здобувач використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови часткової сторонньої допомоги.
	8-10	Здобувач самостійно ґрунтовно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує всі практичні завдання.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни в практичних завданнях. <i>Володіє</i> технологіями впровадження інновацій в закладі освіти. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 В)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, <i>але припускається несуттєвих помилок. Володіє</i> технологією впровадження інновацій. При виконанні практичних завдань, здобувач <i>самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.</i>
Добре (74-81 С)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, <i>але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Пояснює</i> основні положення, технології впровадження інновацій, дає правильні відповіді щодо управління впровадженням інновацій в організації при заданій зміні вихідних параметрів. <i>Помилки у відповідях не є системними.</i>

Задовільно (64-73 D)	Здобувач <i>засвоює основні поняття</i> навчального матеріалу і <i>орієнтується</i> у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач <i>розуміє практичні завдання</i> щодо впровадження інновацій, має пропозиції щодо технології їх впровадження. <i>Розуміє</i> основні положення, правила, технології впровадження інновацій, виконує практичні завдання <i>за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача.</i>
Задовільно (60-63 E)	Здобувач <i>поверхнево</i> опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями <i>на мінімально допустимому рівні</i> . Знання щодо управління впровадженням інновацій <i>несистемні, фрагментарні</i> . Виконання практичних завдань, <i>формалізоване</i> : є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння логіки процесу організації та управління.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має <i>фрагментарні</i> знання, опанував менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. <i>Відсутнє цілісне усвідомлення</i> навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання щодо організації освітнього процесу у закладі освіти (за типом) виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. <i>Здобувач допускається до повторного заліку.</i>

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Для здобувачів видами контролю є: індивідуальне опитування на практичних заняттях, перевірка виконання практичних завдань, письмове опитування, залік. Методи демонстрування результатів навчання: дискусія, доповідь, презентація результатів самостійної роботи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Заєркова Н.В., Трейтяк А.О. Інклюзивна освіта від «А» до «Я» : навчально-методичний посібник. Київ : КУБГ, 2020. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua>
2. Колишкін О.В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності : навчальний посібник. Харків, 2020. 392 с. URL: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/course/osnovy-inkliuzyvnoi-osvity>
3. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Діти з особливими освітніми потребами: навчання та супровід у період повоєнної відбудови : навчально-методичний посібник. Київ : 2023. 192 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=11566>

4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: покроково для педагогів : навчально-методичний посібник. Київ : 2023. 232 с.
5. Кириленко В.Г. Інклюзивна освіта: психолого-педагогічний та соціальний аспекти : навчально-методичний посібник. Київ : 2024. 176 с. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2025/07/IAS_Reference-Book_2025.pdf
6. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Астон, 2020. 176 с. URL: <https://school7.koha.org.ua/bib/238>
7. Савінова Н.В., Берегова М.І., Борулько Д.М. Інклюзивне навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку : навч.-метод. посібник. Миколаїв : 2020. 114 с. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/29459>

Допоміжна література

1. Гончар І. Інклюзивне середовище: зміст поняття та нормативно-правове забезпечення *Humanitas*, 2024, №1. С. 45-52. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.6>
2. Матрос О. Історія становлення інклюзивної освіти в Україні: соціально-правовий аспект. *Соціальна робота та соціальна освіта*, №4, 2020, С. 105-111. DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(4\).2020.215464](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(4).2020.215464)
3. Мацюк З., Фенко М. Інклюзивне та безбар'єрне освітнє середовище в умовах воєнного стану. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2025. №5. С. 112-120. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.5.32>
4. Песоцька Ю. Нормативно-правове забезпечення соціальної реабілітації осіб з інвалідністю. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 022. №9. С. 88-96. DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(9\).2022.267102](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(9).2022.267102)
5. Сіпко Л., Юхименко Л., Завгородня В. Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП в інклюзивному середовищі. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2025. № 6. С. 77-85. URL: <https://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/3383>
6. Серединко А. Захист права на освіту осіб з інвалідністю в умовах збройного конфлікту. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Право. 2026. №93. С. 40-48. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.1.48>
7. Форостян О.І, Начинова О.В., Маматова З.Р. Специфіка роботи спеціального педагога в умовах інклюзивної та спеціальної освіти: виклики та перспективи. / *Інноваційна педагогіка, розділ «Корекційна педагогіка»*. №86(2) 2025. С. 74-78. DOI <https://doi.org/10.32782/ip/86.2.14>

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт.
URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт.
URL : <http://odnb.odessa.ua/>.